

Příloha 4: Informace pro učitele

Migrace je jen **jednou z adaptačních strategií**, člověk žijící v civilizaci může mít další možnosti – sama civilizace (technika/technologie) a organizace společenského života jsou nástrojem **adaptace na nové přírodní podmínky**.

Zda migrace nastane, anebo nenastane, jak dlouho bude nakonec trvat, zda bude přeshraniční / vnitrostátní – to v podstatné míře tak závisí na osobním i obecném sociálním / ekonomickém / politickém a bezpečnostním kontextu – **přičemž platí, že možnosti civilizační adaptace nejsou rovnoměrně dostupné všem obyvatelům světa / v rámci jednotlivých států / komunit.**

Komplexně můžeme hovořit o **zranitelnosti / odolnosti** dané oblasti, jako o kapacitě adaptovat se na projevy změny klimatu. Jejimi hlavními faktory jsou:

1. Míra bohatství
2. Kvalita existující fyzické infrastruktury. Zejména takové, která chrání před nepříznivými klimatickými podmínkami.
3. Kvalita institucionální infrastruktury (např. evakuační plány / plány adaptace na klimatickou změnu / plány obnovy pro případ katastrofy)
4. Ochota vládnoucího režimu chránit svoje občany. Je v daném místě veřejná správa ochotná / schopná chránit své občany? (např. pomocí veřejných investic / půjček / transferů sociální pomoci).
5. Význam zemědělství jako zdroje a) zaměstnání b) obživy / kondice pracovního trhu
6. Existence paralelních push faktorů (konflikt) + **zpětnovazebné procesy**

Obecně vyšší zranitelnost vytváří větší pravděpodobnost, že dojde k migraci, ani migrace samotná ale není bezproblémovým (beznákladovým) adaptačním řešením, naopak vyžaduje určité předpoklady, které zde můžeme pojmenovat jako **migrační možnosti**, ty mají dopad zejména na to, jak daleko a zda vůbec může člověk migrovat a zejména zda může překročit hranice. Tyto možnosti zahrnují především:

1. Dostatečné prostředky (finanční)
2. Otevřenost hranic
3. Další faktory (věk a zdraví; síť v místě destinace; informovanost)

Ve výsledku i velmi zranitelné osoby a komunity mohou být nuceny zůstat na místě. Zároveň může ale nastat i situace, že daný jedinec je natolik bohatý, že si sám může dovolit zůstat na místě, i když jeho sousedé musejí odcestovat. **Zůstat na místě tak v závislosti na kontextu může být luxus nebo projev nouze.**

Nakonec je zde problém určit primární motivaci eventuální migrace – lze se na situaci dívat i z opačného pohledu – to znamená, že je to například právě ekonomická nouze, která je primární motivací pohybu, ale efekty změny klimatu jsou až sekundární. My se nicméně snažíme na výsledný obraz situace dívat z perspektivy právě změny klimatu (úhel pohledu).

Příběh pro žáky:

Abdi, Somálsko

Jmenuju se Abdi a narodil jsem se v Somálsku. Už roky bojujeme na našem poli se suchem, úroda je mnohem menší než kdykoli dřív. Trochu nám ale pomohla vláda, a tak jsme až doteď přežívali. Od té doby, co tady vypukl konflikt, není nic jisté. Podporu už jsme dlouho nedostali, a i tu malou úrodu nám povstalci kradou. Pomřela nám většina dobytka. Moje děti chodí spát hladové, dvě z nich jsou moc nemocné. Jsem zoufalý, už je jasné, že takhle to dál nepůjde. Peníze nemáme sice už skoro žádné, ale soused nedávno mluvil o jednom člověku, který by nám snad pomohl dostat se do Etiopie. Prý jsou tam tábory pro lidi jako jsme my, snad mu bude těch pár šilinků stačit.

Doplnění pro učitele:

- Abdi a jeho rodina pochází z rurální oblasti, kde se živí farmařením.
- Se suchem se potýkali již roky, úroda se ztenčila, ale díky skromné materiální podpoře lokální vlády se rodině dařilo přežít a hledat vhodnější místo k živobytí zatím nemuseli.
- Pak ale do jejich dříve bezpečného kraje dorazila válka, ozbrojenci se dostali do konfliktu s místní správou a všechna podpora se zastavila, ozbrojenci zároveň okrádali drobné farmáře o úrodu. On i jeho rodina se cítili stále méně bezpečně – báli se a stále častěji chodili spát hladoví, protože ačkoliv nějaké prostředky měli, jídlo nebylo kde koupit.
- Rozmýšleli se, zda odejdou do Etiopie nebo do Keni, nakonec ale prchli přes málo hlídané hranice do sousední Keni, kde již několikátým rokem pobývají v uprchlickém táboře společně s dalšími uprchlíky, těmi, které vyhnala z oblastí jejich původu válka, neúroda, anebo obojí najednou. Šance na návrat se zdá v nedohlednu, i kdyby válka utichla, stále bude náročné zajistit si obživu.

Klimatická situace:

- Sucho – tj. dlouhodobý jev – dle zjednodušené formule bychom měli očekávat klimatickou migraci dlouhodobějšího charakteru.

Faktory zranitelnosti:

- Projevily se následující faktory zranitelnosti/odolnosti, které rozhodli o tom, zda k migraci došlo (nebo nedošlo):
 - 1) Příjmy Abdiho rodiny závisí na zemědělství
(tj. vyšší zranitelnost – vyšší pravděpodobnost migrace)
 - 2) Vláda kompenzovala výpadky v příjmech
(tj. nižší zranitelnost – nižší pravděpodobnost migrace)
 - 3) Vypukl konflikt, který zastavil podporu a vnesl do života Abdiho rodiny přímé ohrožení
(tj. vyšší zranitelnost – vyšší pravděpodobnost migrace)
 - 4) Obživa Abdiho rodiny závisela na lokální produkci potravin
(tj. vyšší zranitelnost – vyšší pravděpodobnost migrace)

Migrační možnosti a vyústění situace:

- Abdi a rodina mají migrační možnost (prostředky), hranice jsou navíc relativně prostupné, proto odejdou s pomocí převaděče do Etiopie.

Příběh pro žáky:

Hilma, Rotterdam, Holandsko

Jmenuji se Hilma, pracuji jako farmaceutička a už od dětství bydlím v 1. patře starého obytného domu na břehu Rotterdamského přístavu. Zjistila jsem, že s ohledem na zvyšující se hladinu Severního moře je náš dům v budoucí záplavové zóně. Pokud se prý nic neudělá, tak moje dcera bude mít ve stáří možná vodu na prahu a rodinné dědictví pro další generace tak bude pravděpodobně nenávratně zničeno. Zároveň jsem si ale jinde přečetla, že město a vláda chystají hodně investovat do nových hrází, jsou zde i nějaké firmy, které můžou náš dům pomocí technických úprav lépe připravit na budoucnost. Možná je ale stejně nejvyšší čas dům prodat a odstěhovat se do Frankfurtu za strýcem Theem.

Doplnění pro učitele:

- Hilma žije se svou rodinou v 1. patře starého obytného domu na pobřeží Rotterdamského přístavu. S obavami si jednoho večera vyslechla zvláštní reportáž ve státní televizní stanici, která se zaměřovala na předpokládané důsledky změny klimatu na její zemi a město. Zjistila, že její domov je v budoucí záplavové zóně s ohledem na zvyšující se hladinu Severního moře. Pokud se prý nic neudělá, tak již její dcera bude mít ve stáří možná vodu na prahu a rodinné dědictví pro další generace tak bude pravděpodobně nenávratně zničeno. Možná je nejvyšší čas dům prodat a odstěhovat se do Frankfurtu za strýcem Theem.
- Začala horlivě pátrat po dalších informacích a díky tomu, co zjistila, se jí trochu ulevilo. Zjistila, že městská rada v Rotterdamu již několik let spolupracuje s vládou na masivních infrastrukturních projektech, jako jsou přehrady, brány a tradiční hrázové zdi, které poslouží ochraně města, a tak ochrání i její domov.
- Navíc zjistila, že zde existují možnosti, jak upravit dům, aby byl v případě vydatnějších pobřežních záplav dostatečně chráněný a voda jej nepoškodila. Sice se jedná o poměrně nákladnou investici, ale Hilma, která se celý život živí jako farmaceutička, má dost našetřeno, aby si takovou úpravu mohla dovolit.

Klimatická situace:

- Zvyšující se hladina oceánu, tj. dlouhodobý, pomalu nastupující efekt klimatické změny – dle zjednodušené formule bychom měli očekávat klimatickou migraci trvalejšího charakteru.

Faktory zranitelnosti:

- Projevíly se následující faktory zranitelnosti/odolnosti, které rozhodli o tom, zda k migraci došlo (nebo nedošlo):
 - 1) Situace volá po investicích do ochranné infrastruktury, na kterou prostředky jsou (tj. nižší zranitelnost – nižší pravděpodobnost migrace)
 - 2) Sama Hilma je dost bohatá, aby mohla adaptovat i svůj vlastní příbytek (tj. nižší zranitelnost – nižší pravděpodobnost migrace)
 - 3) Stát / město jsou zároveň připraveni tyto prostředky investovat do ochrany svých občanů (tj. nižší zranitelnost – nižší pravděpodobnost migrace)
 - 4) Stát / město mají plán, jak se s budoucí situací vyrovnat (tj. nižší zranitelnost – nižší pravděpodobnost migrace)
 - 5) Stát / město mají i historické know-how jak zadržovat vodu (hráze) (tj. nižší zranitelnost – nižší pravděpodobnost migrace)

Migrační možnosti a vyústění situace:

- Hilma sama má dostatečnou kapacitu k migraci, protože má jednak dost prostředků a jednak se může, v rámci volného pohybu po EU, volně přestěhovat, kam se jí líbí, třeba za strýcem do Frankfurtu (v tuto chvíli migrovat nemusí, ale kdyby chtěla, tak v budoucnu může). Zůstává přesto na místě – luxusní situace.

Příběh pro žáky:

Linda, Kiribati

Jmenuji se Linda. Žiju s manželem a čtyřmi dětmi v přístavním městě Betia na ostrově Tarawa (Kiribati). Nemám žádnou stálou práci, ale občas mi známá dohodí uklízení v nemocnici. Manžel našťástí pracuje v podniku na zpracování kokosového oleje. Kdyby nám občas neposílala z Austrálie peníze manželova sestra, nevím, jak bychom se užívali. Mám strach z budoucnosti, protože půda tady rok, co rok doslova mizí před očima. Před 4 lety tu udeřila silná bouře a nemocnici úplně zaplavila voda, to bylo děsivé. Betio je přelidněné a problém taky je, že voda nám teče jen dvě hodiny denně. Hodně lidí je tu nemocných, bojím se, aby se zase nenakazily i naše děti. Nikdo neví, co bude, ani naše vláda si neví moc rady. Nevidím tu pro nás budoucnost, ale nevím, kam jít.

Doplnění pro učitele:

- Linda žije na hlavním ostrově ostrovního státu Kiribati, kterému podle dlouhodobých předpovědí hrozí postupný zánik v důsledku zvyšující se mořské hladiny. Stačí 2 metry a takřka celý ostrov se ocitne pod vodou. Linda ale ví, že stačí mnohem méně, aby to způsobilo ostrovanům těžko snesitelné potíže, i středně silné bouře budou při vyšší hladině hrozit zaplavením celého ostrova, zasolením zásob sladké vody a další erozí půdy.
- Linda ví, že dříve či později se tak budou muset ona, její komunita a rozhodně její potomci přestěhovat, s nejvyšší pravděpodobností do Austrálie, na Nový Zéland nebo na jiné stabilnější místo.
- Bohužel je jí jasné, že chudá země jako Kiribati nemá dostatečné prostředky na to obehnat celý ostrov ochranou hrází, nebo investovat do jiných masivních infrastrukturních projektů.
- Zatím se nicméně ale odstěhovat nemůže, i když by ráda, protože vízové podmínky jí to v tuto chvíli neumožňují – na pracovní vízum nedosáhne, jiné typy víz pro ni rovněž nejsou dostupné a žádná mezinárodní úmluva by jí rovněž nepomohla, azyl se na podobné situace nevztahuje.

Klimatická situace:

- Zvyšující se hladina oceánu, tj. dlouhodobý, pomalu nastupující efekt klimatické změny – dle zjednodušené formule bychom měli očekávat klimatickou migraci trvalejšího charakteru.

Faktory zranitelnosti:

- Projevily se především následující faktory zranitelnosti/odolnosti, které rozhodly o tom, zda k migraci došlo (nebo nedošlo):
 - 1) Situace volá po investicích do ochranné infrastruktury, na tu ale nejsou prostředky (tj. vyšší zranitelnost – vyšší pravděpodobnost migrace)

Migrační možnosti a vyústění situace:

- Linda ale nemá dostatečné migrační možnosti, protože vízový režim států, kam by mohla teoreticky odejít, je neprostopný, proto musí v tuto chvíli zůstat na místě.

Příběh pro žáky:

Miguel, Hueyotlipan, Mexico

Mé jméno je Miguel, žiju ve státě Tlaxcala v Mexiku, kde moje velká rodina už po generace obdělává pole. Podmínky jsou rok od roku horší, trápí nás teď často velká sucha. Když ale potraviny nestačí, můžeme si je dokoupit na tržišti nebo ve městě v marketu. Jenže na to jsou potřeba peníze a s prací je to tady těžké, zatím jsem nic slušného nesehnal. Mám zkušenosti hlavně v zemědělství, tomu jsem se věnoval celý život, jenže v tomhle odvětví tu práce prostě není. Často si telefonuju s bratrancem, který pracuje na farmě v USA, říká, že u nich je také sucho, ale mají teď nějaké speciální skleníky, hnojiva a zavlažovací systémy, takže s vodou problém větší problémy nemají. Láká mě, že se tam dá dobře vydělat, ať přijedu taky. Ještě ale zkusím zajet na radnici do města a zeptat se, zda nemají nějaký plán, mohli by nám na ty skleníky půjčit, ale obávám se, že odpoví jako vždy: „Je nám líto, ale nejsou peníze“.

Je nám líto, ale nejsou peníze“.

Doplnění pro učitele:

- Rodina po generace obdělává své pole v rurální oblasti státu Tlaxcala (Mexiko)
- Po léta se snižuje množství srážek, a tak rodinná farma produkuje stále méně příjmů, na kterých je jinak závislá a hospodaření se tak přestalo vyplácet. Sucha ale nejsou tak intenzivní, aby se na místě nedal vést normální život a potraviny lze stále nakoupit na místním trhu, případně v supermarketu 15 km ve městě za vesnicí.
- Miguel četl na internetu, že v Kalifornii v USA pomáhá vláda farmářům postiženým suchem granty na výstavbu speciálních skleníků s inteligentním závlahovým systémem, kdy lze dosáhnout stejných výnosů i s třetinovým množstvím vody. Vláda v Tlaxcalu ale nic podobného nezamýšlí, nejsou peníze.
- Miguel, hlava rodiny, tak musel nalézt jiný zdroj obživy, v blízkém městě se mu bohužel nepodařilo najít jinou práci, na kterou by byl dostatečně kvalifikovaný a zároveň zajistila důstojnou obživu jeho rodině.
- Jeho známý pracuje na farmě ve Wyomingu (USA) a shodou okolností Miguel zrovna zapadá do vízového programu, který mu umožňuje do Wyomingu na farmu přicestovat a legálně zde pracovat. Domů posílá remittance.

Klimatická situace:

- Sucho – tj. Dlouhodobý jev – dle zjednodušené formule bychom měli očekávat klimatickou migraci dlouhodobějšího charakteru.

Faktory zranitelnosti:

- Projevily se následující faktory zranitelnosti/odolnosti, které rozhodli o tom, zda k migraci došlo (nebo nedošlo):
 - 1) Příjmy Miguelovy rodiny závisejí na zemědělství
(tj. vyšší zranitelnost – vyšší pravděpodobnost migrace)
 - 2) Obživa Miguelovy rodiny nezávisela na lokálním zemědělství
(tj. nižší zranitelnost – nižší pravděpodobnost migrace)
 - 3) Vláda nemá peníze na podporu rozvoje adaptačních opatření v zemědělství
(tj. vyšší zranitelnost – vyšší pravděpodobnost migrace)
 - 4) Ve městě Miguel není schopen sehnat práci, která by mu zajistila srovnatelné živobytí
(tj. vyšší zranitelnost – vyšší pravděpodobnost migrace)

Migrační možnosti a vyústění situace:

- Miguel má dostatečné migrační možnosti, protože má patrně jednak dost prostředků přesunout se a žít jinde, zároveň mu vízové okno umožnilo odcestovat za prací do USA. Na zimu se pravidelně vrací domů.